

IO. MATTHIAE GESNERI P. P. O.

P R O L V S I O

PUBLICARVM RECITATIONVM

IN

NIEVPOORTI SVCCINCTAM

RITVVM ROMANORVM

EXPLICATIONEM

PER AESTATEM A. dō lo ccxxxx

IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

HABENDARVM;

GOTTINGAE

APVD ABRAM VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.

Promissimus in publico praelectionum Catalogo per eam, quae instat aestatem recitationes publicas habere in *Nieuportii succinctam rituum antiquorum explanationem*. Praevidemus animo, etiam si, quantum in nobis erit, id acturi sumus, ne qua hora, nostra quidem culpa, ab eo labore vacua sit, etiam si studiosè excludamus, quidquid moram obicere nobis inutilem possit; tamen angustia nos & breuitate temporis laboraturos. Vt igitur vel vnā alteramque horam faciamus compendii, prolegomenis, quas Cicero vocat, tribuendam alias: hac scriptioe ea comprehendamus, quae forte in praefatione expectari a nobis poterant, idque eo magis, cum forte aliis etiam prodesse aliqua ex parte possint. Ea porro cum ad duo fere capita referri videantur, dispiciamus breuiter, cum, Cur tractari conueniat ab optimarum literarum studiosis Romanas Antiquitates? (quo nomine utimur pro locis, hominibus, rebus, actionibus, institutis antiquis) tum, Qua ratione eae felicissime tractentur?

Tractandas quidem omnino videri, illi fatentur omnes, qui vel libros de ea re magno studio comparant, vel scribendi tirocinia in ea poni volunt a iunioribus, cum primum sui gustum dare, & prodire in publicam lucem debent. Sed cur ita videatur doctis hominibus, dispicere operae pretium est. Ponamus primo, tanquam in prima acie velites quosdam, ea argumenta, quae nobis non plane nullam illa quidem vim habere videntur, sed neque rem posse conficere. Ipsum sane inspicere res antiquas & cognoscere iam pulchrum est, & inter ea, quae nascentibus nobis a natura commendata sunt. Equis est ita inhumanus ac durus, qui non legendis vel barbarorum ritibus atque institutis delectetur? Quem non dulcedine quadam afficiunt illae Argonautarum Americanorum Asiaticorumque narrationes? Quis potest euoluere sine voluptate, sine desiderio quodam deponere, Cerimoniarum, vt hoc vtat, & consuetudinum religiosarum illa volumina, immortali Piccarti caelo illustrata? Quid igitur mirum, deleniri homines institutis ac moribus non barbarae alicuius gentis cognoscendis, sed eius populi, cuius fortitudo orbem terrarum subegit, virtus admirationi fuit saeculis, humanitas reliquorum barbarium edomuit? Vt igitur non opus est interrogare, cur pompas, spectacula, domus ornatas, animalia peregrina, vrbes, exercitus, videre cupiant homines: sic ipsa illa quae inest in antiquitate cognoscenda suauitas iam satis excusare debet, si qui animum ad illam applicant, si
libros

libros id genus animose emunt, exornant splendide, otium in iis contemplandis consumunt. Peregrinationes suscipere nobiles & beati homines solent, ac videre, quae visu digna apud exteros videntur. Quid vero turpius, & ad ipsum nomen Germanorum stuporis quadam nota dehonestandum potentius, quam si ad tabulas pictas, ad nummos veteres, vel novos, ad statuas, ad ignes festiuos, ad textilia parietum ornamenta, admissi Semones nostri hiantes adstent, & vel ipso silentio, vel multo magis absurdis sermonibus, prodant ignorantiam; vel inter illa ingenui animi oblectamenta ad canem vel aliam bestiam conuersi, illa se, quam humanissimis operibus, magis delectari, id est tantum similibus suis rebus gaudere, indicent. Neque vero non constat, ad ipsam rem publicam felicius gerendam quaedam hinc praesidia suppeditari. Estne veri simile, ad rei publicae ordinationem & munera, ad rem militarem, ad aerarii & vectigalium curam, ad agrorum colendorum & aedificandi rationem, non multa hauriri posse a principe terrarum populo exempla ad imitandum? Denique ad orationem vel quotidianam illam in sermone familiari, vel eam, quae in publicum proferenda est, tanquam flosculus quibusdam & gemmis exornandam, quantum proficit Romanae antiquitatis cognitio, cum ab aliis ostensum est, tum a nobis quoque, quoties Ill. Heineccii, quem semper honoris causa appello, de stilo libellum interpretamur, solet commemorari.

Sunt ista non plane nullius ponderis, sed talia tamen, quae metuo, ne conficere rem non possint. Sit sane erudita illa voluptas: sed hortio similis est, ad quem per spinas & vepetra horrida plerumque peruenitur. Voluptas est eiusmodi, quae admonere aliquem possit Ciceroniani illius Xerxis, copias cogentis innumerabiles, maria ambulantis, & nauigantis montes, ut conchas aliquot in litore lectas domum referat. Qui exteriorum elegantias volunt inspicere, si breuiori via edoceri possunt, ne suo se forices indicio prodant. Et ubi sunt illi, qui utilitatem reip. suae attulerunt a Romana antiquitate? Nonne, qui quam diligentissime in illo vel studii vel voluptatis genere versati sunt, iidem fere ita se literis abdicere, ut nihil inde in medium, quodque e re publica sit, conferant. Quod est de oratione exornanda, constat, vix tantum illi venustatis a sobrio antiquitatum tractatu accedere, quantum eidem tenebrarum & horroris ab antiquariis quibusdam obiectum est, qui sua cum oratione ad Numam Pompilium ablegandi erant.

Quid igitur? sicine a te commendantur, dicat aliquis, quas nobis polliceris operae antiquariae? Ego vero vnam maximam iustissimam

que esse causam aio, propter quam studio nostro digna sit antiquitatis Romanae cognitio, *librorum veterum intelligentiam*. Neque vereor, ne quis conuincat alterutrum, aut, non opus ei, qui eruditus esse alicuius ordinis ac loci velit, libros veteres cognoscere; aut posse recte intelligi libros veteres ab eo, qui non satis luculentam antiquitatis notitiam habeat. De hoc si quis dubitet, illum explicare iubeam nobilissimi cuiusque scriptoris librum, aut locum adeo insigniorem quemcunque, & videre, utrum vel singulorum, vel iunctorum etiam verborum assequi & interpretari sententiam possit, nisi ex ipsa illa antiquitatis disciplina notitiam locorum hominum, munerum, consuetudinum, habuerit: & puto, quod praestitit in Graeuio tum iuvene magnus ille, (si quid nostris in artibus magnum est) Gronouius, ut illi planum faceret, non intelligi a se (quod ante illum diem putarat) Tullii epistolas; illud vnicuique me ostensurum, frustra nempe esse, si quis sine antiquitatis praefidiis libros antiquos, sacros, profanos, erectioris praefertim & nobilioris argumenti, tractet.

Sed illud ipsum fortasse adhuc dubium est, sintne libri veteres legendi? Haec disputatio longior est, quam ut, prouti meretur, hic eam agitemus. Eos quidem, qui religionis nostrae mysteria ex ipsis, quod aiunt, fontibus, idque suo velut instrumento velint haurire; qui de legum Romanarum sententia sibi, non aliis credere; hos igitur librorum veterum lectione superfedere non posse, palam est. Sed neque eos, qui, quid ante se, & a rerum inde origine fecerint, dixerint, senserint; homines, ipsi per se cognoscere, & inde felicem quandam sibi senectutem, subnixamque experientia tot saeculorum prudentiam comparare, qui illam quasi pueritiam deponere voluerint, qua efficitur, ut noua multi putent, quae suis a doctoribus audiunt omnia, quibus nimirum omnia noua sunt; magistrum suum solum sapere, qui alios non norint scilicet; ut, sicut solent pueri, stulta putent, quae non intelligant; ut saeculum nostrum vel sapientissimum & felicissimum, vel infelix & corruptum, vtrumque sine causa idonea, temere pronuncient. Porro libros antiquos Romanorum esse legendos, confirmo, vel ob hanc solam causam, quia nihil est in librorum genere (de humanis loquor, & qui folis humanis viribus scripti sunt) praestantius, nihil ad humanitatem, nihil ad magnitudinem animi, quae inest in magnifica animi propositione, bene, vel rebus gerendis vel exemplo certe, de hominum genere, suis praecipue ciuibus, merendi, reliqua autem, quae in potestate nostra non sunt, contemnendi, accommodatius; nihil proinde aptius ad
for.

formandum ciuem egregium. Nisi forte parum certum putamus, quod & ratione constat, & saeculorum omnium experientia, tales nos fieri, quales ii sunt, quibuscum versamur; aut nisi arbitramur, posse aliquem hodie commodius cum tot maximis prisca aevi animis versari, quam libris eorum diligenter tractandis, quos illi non famis pellendae ergo, non perfunctorie, vt moribus aut officio alicui satisfacerent, non humili alia causa, qua hodie plerique libri eduntur; sed eo consilio scripserunt, vt quales ipsi in vita & republica fuere, id est viri maximi, & patriarum suarum principes, virtute omni cumulati, tales etiam ex libris suis cognoscerentur apud posteros, tales ipsos quoque posteros, felici quodam sensuum & morum contagio ex ipsis illis animorum suorum reliquis hausto, redderent. Si enim recte dixit, quicumque primus dixit, orationem esse ipsum animum nostrum foras prodeuntem: profecto mens, & animus, & virtus Tullii est, quae ad animum meum peruenit, & cum eo coniungitur, quoties scripris ab illo legendis me intendo. Haec eadem causa fuit, cur sapientes viri, & naturae nostrae periti, in scholas introducere eos libros, & pueritiam adolescentiamque iis imbui, tanquam salutari primo & nutricio succo voluere: non modo vt sermoni purissimo mature assuescerent, quod non contemnendum, sed minimum inter bona est; verum vel maxime, vt ipsum illum sensum atque animum, qui heroes illos agebat, teneris aetatibus infunderent, eo nempe tempore, quo & facilius formam quamcunque accipimus, & ad fidelius reliquo tempore seruandam, parati sumus*. Legendos igitur esse antiquos scriptores certum est, & vt legere illos, id est, intelligere queamus, in antiquitate discenda elaborandum.

Supereft altera quaestio, Quomodo comparanda sit illa antiquitatis notitia? Hac in re erratum interdum esse ab adolescentibus, obseruamus, qui cum audire, rem praeclaram esse antiquitatis cognitionem, & suo studio dignam, ilicet Rosinum inuadunt Demsteri opera locupletatum, si sint tenuiores: si in re lauta, primo illam Pitisci diuitem penum com;

* Vid. *Anto. Blackwalli* de praesantia classicorum auctorum liber, quem ex Anglico Latine vertit atque animaduersionibus instruxit *Consultissimus Ayrerus* noster, cui quantum profuerint hae litterae ad humanitatem & virtutem, summa cum voluptate nec minore utilitate experimur. Tum diuinitus hunc locum traetauit, in praefatione ad *Ciceronem* Lipsiae editum, meus *Ernestus*, quam timide suspensaque manu laudare me illud cogit, quod in illa magis quendam amoris erga me aestum, quam suum, quod acce alias habet, iudicium in me commendando secutus est.

comparant, deinde ipsos thesauros Gronouii, Graeuii, Sallengrii, Montfauconii opera collectos domi suae habere student, certe, si illam Corinthum adire non contingat, quidquid usquam Mearianum, aut Lipsianum nancisci licet, cupide coemunt, veterum quoque scriptorum editionibus inhiant illis, quae quam plurimo antiquariae eruditionis choragio stipatae videntur. Ac partim illorum habere eos libros contenti sunt, homines amicis certe suis, quibus librorum suorum usum indulgent, commodi, & vel hoc nomine amabiles: alii vero vel suos vel alienos in hoc genere libros legunt etiam, excerpunt, novos inde libellos conscribunt, magno conatu nec sine ornamentis sua nobis alienaria exhibent; digni sane illo ipso studio suo, qui melius collocare industriam ac tempus discant. Nempe saepe in ipsis illis antiquarum rerum disceptationibus indicant, ex riuulis se haurire, turbidis non nunquam & multo limo insalubribus; per longas ambages eo contendere, quo planior longe certiorque via ducit; haerere in cortice, in foliis, nimis parum de ipso fructu sollicitos. Horum si libellos legas, putes, solum hunc non alium fructum ab illis putari, qui e literarum Romanarum Graecarumque monumentis petatur, ut, quo ritu vnum quodque negotium peragi solitum sit, sciamus. Contra se res habet, Viri Optimi. Quidquid harum rerum discitur, id eo pertinet vnice, ut ritus aliquis (vtamur nomine angustiore aliquantum, sed quo tamen velut sub exemplo, quid velimus, indicetur) e loco satis aperto boni auctoris perceptus, aperiat nobis alios vel eiusdem vel aliorum scriptorum locos, in quibus ad eundem ritum, sed obscurius, respicitur, qui ritus dum ignoratur tenebras meras offerat legentibus, agnitus serena luce eosdem perfundat.

Quid igitur agendum est, ut ille locus illustrior & clarior nobis occurrat? Legamus totos antiquorum libros, familiaritatem quandam cum ciuibus illis Romanis contrahamus, discamus ab ipsis, quo tempore, quibus locis, a quibus hominibus, quo ritu quidque actum sit, nunc hoc nunc aliud. Ut qui peregrinantur, hodie vident, quo ritu legatus admittatur, alias iudicii formam coram intuentur, alias, quomodo supplicium sumatur de facinorosis; est cum sacris intersunt publicis, nunc rationes conuinciorum, nunc militaris disciplinae particulam aliquam obseruant, eaque re illud consequuntur, ut paulatim & ipsi intelligere sermones ciuium de rebus suis possint, & inde ad prudentiam iuvari.

Verum vsu venit in antiquitatum Romanarum Graecarumque studio, quod

quod in rebus plerisque humanis. Instrumentum maius habemus, laboriosius, pretiosius, illis ipsis rebus, propter quas paratur. Facilius profecto aliquis scriptores Romanos bonae aetatis omnes, tum ex Graecis Plutarchum, Dionysium Halicarnassensem, Polybium, legerit, quam ingentem illam librorum recentium de Romanis antiquitatibus multitudinem. Hos nouos qui diligenter etiam perlegerit, nisi forte dicat Terentianum illud, *Fecistis probe, multo sum quam dudum incertior*; certe multum aberit ab illius prudentia & virtute, qui ipsos harum rerum auctores ipse per se cognouerit. Quin qui vno ex loco illustri partem aliquam antiquitatis semel perceperit, ille plus profecto sciet, plus sapiet, quam si ad Pitisci laboriosum opus accedat, & ibi laudatos de illo argumento decem forte scriptores recentioris aevi euoluat vnum post alterum: quorum forte duo aut tres ipsi eundem illum locum classicum viderunt, & commendarunt lectori suo; alii secuti priores istos, vel bona fide repetiere superiorum dicta, vel etiam male intellecta corruerunt.

Neque tamen, cum disputamus ista, operam luisse arbitramur eos, qui vel partem aliquam antiquitatis diligentius explicandam sibi sumserunt, vel qui sub vnum quasi conspectum redigere totam studerunt. Illi difficiles multos optimorum scriptorum locos nobis expediuerunt, quo in genere, vt vnum exempli causa nominem, immortales gratiae debentur Lipsio, qui si omnes antiquitatis partes suo illo more persequutus esset, facile multis aliis & aequo animo careremus: hi quam commoditatem adferant studiosis, iam sub ipso *Nieupoortiani* libelli exemplo ostendemus. Nempe illa libelli huius dos est, quod quasi breui (si multitudinem rerum spectes) tabella comprehensa nobis offert, quae in hoc genere maxime obseruatu digna sunt pleraque, qua ratione & memoriae subsidium praestat, & obseruandi quandam viam praebet, vt sciamus ad quid attendendum nobis sit in lectione antiquorum, habeamusque ad manum, vnde ea mox reuocemus, quae alias obseruata non statim subiicit memoria. Magis illa, spero, patebit vtilitas, si statim ostendam rationem, qua in his quas promisi commentationibus versari decreuerim.

Molis paruae initio libellus sic tamen paullatim quasi nutritus & alitus est, vt iam maior sit, quam quem intra semestre illud spatium totum praelegere & perpetua commentatione persequi liceat, quae res alioquin vberem satis materiem, nec nimis forte difficilem praestare possit homini verborum & rerum non nimis pauperi. Itaque hoc expecto ab Auditoribus Nobilissimis, vt domi diligenter legant ipsi librum, &

testi-

testimonia ad quae pronocatur, quantum potest, ipsi considerent, adferantque adeo ad praelectiōnes nostras iam aliquam eorum, quae hic traduntur, notitiam. Tum ego, a) si qua videbuntur non satis accurata, cum fide & ea humanitate, quae decet nostras literas, monebo. b) Loca studiose indicabo tum auctorum veterum, quae velut classica videbuntur, tum recentiorum hominum, a quibus putamus vnamquamque partem feliciter tractatam. Iuuabit nos hac in re vicinia Bibliothecae Bulowianae, e qua facile depromi ostendique Nobilissimis Commilitonibus poterunt, quae priuatae nostrae bibliotheculae foruli non capiunt. c) Quae deesse videbuntur, necessaria cognitu, supplebimus. d) Princeps autem nostra opera, propter quam maxime totum hoc consilium cepimus, in eo ponetur, vt diligenter, & quantum licebit, indicemus, quorsum prodesse vnus cuiusque antiquae rei, quam trademus, cognitio queat, qua quidem ratione magna vis locorum alias obscurorum clara luce perfundet, & via aperietur ad multa, quae abstrusiora sunt in libris optimis, tanto felicius peruestiganda. Denique, quam peculiari libello publice proposito sub initium ipsum professionis huius commendaui, interrogandi vtilitatem, illius hic quoque vos admono, Commilitones optimi. Non ego illum me puto, qui interrogationibus quibuscunque satisfacere possim; nec ignoro, quo prouerbio maiores nostri vsi sunt, quod deterrere aliquem a concedenda temere omnibus interrogandi se facultate possit. Sed qui discendi amore interrogabunt, hos enim solos quam humanissime possum inuito, iis vel e vestigio, vel post aliquod inquirendi spatium, si minus eruditionis copiam, certe ingenuam ignorantiae fatendae modestiam, approbabo. P.P. prid. Kal. April. clj lxx ccc xxxi.

00 A 6299

ULB Halle 3
002 925 338

WIP

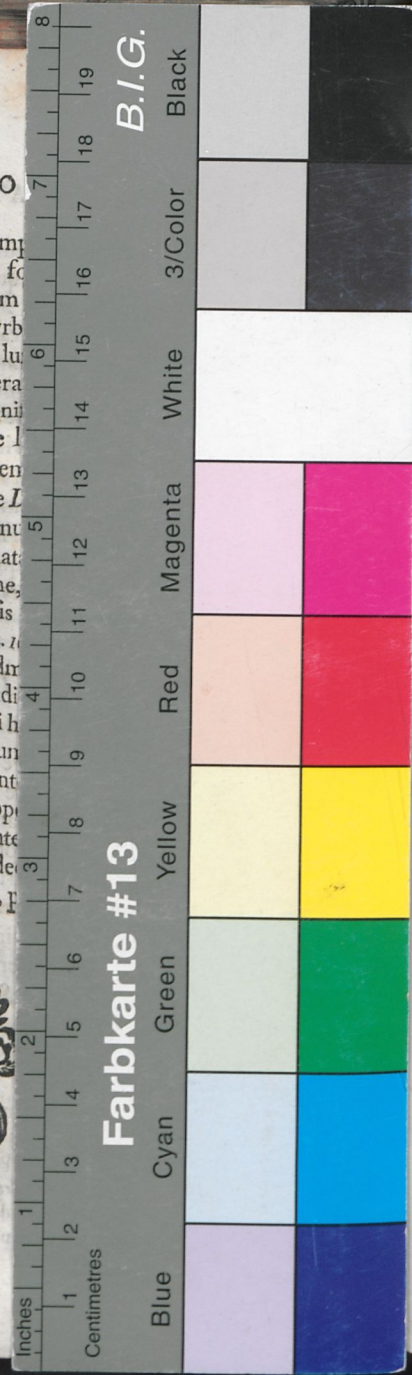
LD 17
2ko

IO. MATTHIAE GESNERI P. P. O.

P R O L V S I O

PUBLICARVM RECITATIONVM

IN

NIEVPOORTI SVCCINCTAM
RITVVM ROMANORVM
EXPLICATIONEM

PER AESTATEM A. clj lo ccxxxx

IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

HABENDARVM;

GOTTINGAE

APVD ABRAM VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.

